

Козаченко К.Ю.

студентка,

Науковий керівник: Коваль В.О.

кандидат біологічних наук, доцент,

*Чернігівський національний педагогічний університет
імені Т.Г. Шевченка*

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ В ШКОЛІ

В сучасних умовах розвитку суспільства і інформаційної доби традиційна спрямованість освіти на лише теоретичне засвоєння і узагальнення готових знань втрачає свою привабливість. Основною метою стає не стільки накопичення засвоєних знань, скільки можливість застосування їх на практиці. Відбувається зміщення основного акценту з заучування і репродукції значних об'ємів інформації, на розуміння, встановлення взаємозв'язків і вміння самостійно засвоювати навички роботи з інформацією, бажання вчитися все життя.

У національній доктрині розвитку освіти у XXI столітті зазначено: «Мета державної політики щодо розвитку освіти полягає у створенні умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України, вихованні покоління людей, здатних ефективно працювати і навчатися протягом життя» [1, с. 9].

Проведення дослідно-експериментальної роботи на уроці природознавства має велике навчальне і виховне значення. Вона дає можливість показати виникнення, розвиток і дію певного явища, яке іноді безпосередньо спостерігати неможливо та механізм якого може залишитися недоступним розумінню дітей. У процесі цієї роботи є можливість спостерігати ті чи інші властивості предметів або речовин, простежити хід якогось виробничого процесу. А найголовніше – постановка досліду збуджує інтерес учнів, розвиває їх спостережливість і мислення.

Дослідна діяльність або дослідно-експериментальна робота – це вища форма самоосвітньої діяльності учнів [2, с. 3]. Формування дослідницьких умінь школярів – процес складний і довготривалий; він не виникає і не розвивається сам по собі. Учитель поступово формує дослідницькі навички, контролює виконання учнями дослідних робіт, допомагає, звертає увагу учнів на особливості процесу.

Залучення дитини до доступної для неї дослідно-експериментальної діяльності, самостійне виконання «дорослої» роботи не тільки сприяє розвитку пізнавальної активності, а й викликає у дитини позитивні емоції від самостійно проведеної роботи, значно підвищує самооцінку учня. Надзвичайно важливо, що учень, виконуючи таку роботу, вчиться спостерігати, порівнювати, робити висновки, працювати за відповідною інструкцією (планом). В свою чергу, оволодіння цими вміннями є

необхідною умовою для успішного навчання і розвитку сучасної людини, запорукою успіху упродовж усього життя.

Важливу роль в процесі залучення молодшого школяра до дослідницької діяльності належить вчителю. Він обмірковує та визначає, під час якої навчальної теми або уроку, доцільне і можливе проведення учнями цієї роботи, які завдання можуть бути поставлені перед ними в процесі виконання; планує, організовує, координує дії учнів на етапі підготовки досліду (експерименту) та упродовж проведення його. Так як у початковій школі вчителі тільки починають навчати дитину проводити досліди та експерименти, тому на всіх етапах роботи учитель допомагає учневі:

- усвідомити цілі і завдання досліду;
- з'ясувати незрозумілі питання;
- сформулювати гіпотези (учитель допомагає висунути припущення на рівні: *можливо... або якщо..., то...*);
- виконати роботу за планом (якщо робота виконується вдома, то вчитель погоджує з батьками їхні дії та способи надання допомоги);
- аналізувати отриману під час дослідження інформацію;
- осмислити результати, перевірити гіпотези;
- презентувати власну роботу в класі;
- брати участь в обговоренні роботи [3, с. 62].

К. Д. Ушинський зазначав: «Дитячим почуттям, так само, як і дитячою думкою, треба керувати, не силуючи її» [4]. Цю точку зору підтримує Ланько_Н. зазначаючи: «учні початкових і старших класів вчаться ліпше тоді, коли залучені в дію, рухаються у напрямку особистого вдосконалення» [6, с. 32]. Тож з цього випливає, що більша ефективність роботи і продуктивність праці буде при безпосередньому залученні учнів до роботи, тобто при фронтальному, груповому або індивідуальному виконанні досліду чи експерименту.

Для того, щоб використовувати дослідно-експериментальну роботу на уроці, в першу чергу, необхідно підготувати до цього вчителів. Однак не достатньо лише засвоювати нові знання, важливо їх уміло використовувати в практичній діяльності. Не зважаючи на широкі можливості пошуку інформації (в інтернеті), дослідно-експериментальна робота в навчально-пізнавальному процесі використовується мало. Одна з причин цього – недостатня підготовка вчителів, відсутність вміння і бажання підготувати і проводити досліди з дітьми. Толстой Л.М. зазначає: «Якщо вчитель має тільки любов до справи, він буде добрим учителем. Якщо вчитель відчуває тільки любов до учня, як батько, мати, він буде кращим за того вчителя, який прочитав усі книжки, але не відчуває любові ні до справи, ні до учня. Якщо учитель поєднує в собі любов до справи і до учнів, він – досконалий учитель» [5].

Отже, сучасний учитель-професіонал має сам бути палким дослідником, для того, щоб організовувати дослідницьку роботу школярів. Він має допомогти забезпечити активну пізнавальну діяльність

учнів, залучити до пошуку розв'язання складних, проблемних питань, актуалізуючи знання, формуючи навички аналізу, синтезу, узагальнення, вміння абстрагувати, робити висновки.

Список використаних джерел:

1. Про національну доктрину розвитку освіти: Указ Президента України від 17 квітня 2002 р. № 347 // Книга вчителя історії, етики, основ природознавства. – Харків, 2005. – С. 7-26.
2. Бондаренко А. Ю. Розвиток творчого потенціалу школярів через науково-дослідну роботу / А. Ю. Бондаренко // Біологія: Науково-методичний журнал – 2015. – № 13-14. – С. 2-19.
3. Кухмай Н. Організація дослідницької діяльності учнів початкових класів / Н. Кухмай // Початкова школа – 2010. – № 3. – С. 62-64.
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://cityu.su/ushinskij-cityu-i-aforizmu-ushinskogo>
5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://buki.com.ua/blogs/Uchytel-ne-prosto-profesiya-tse-poklykannya/>
6. Ланько Н. Підвищення творчої активності учнів у процесі дослідно-експериментальної діяльності / Н. Ланько // Інформатика. – 2012. – № 21 (листоп.). – С. 30-33.